

Tematikus összeállítás

KIS TUDÓSOK MEGFIGYELÉSE – KÖRKÉP A HAZAI CSECSEMŐKUTATÁS TERÜLETÉRŐL

OBSERVING THE LITTLE SCIENTISTS: A SNAPSHOT OF INFANCY RESEARCH IN HUNGARY

VENDÉGSZERKESZTŐ: KIRÁLY ILDIKÓ

BEVEZETŐ

INTRODUCTION

Király Ildikó

az MTA doktora, egyetemi tanár
MTA–ELTE Lendület Társas Elmék Kutatócsoport, Budapest
kiraly.ildiko@ppk.elte.hu

Mindenki számára izgalmas kihívás, amikor egy kis jövevény érkezik, akár a közvetlen családjába, akár a tágabb ismeretségi körébe. Az első pillanattól fogva foglalkoztat bennünket, hogyan forduljunk hozzájuk, milyen elvárásaink lehetnek feléjük. Ahogy követjük a fejlődésüket, még inkább megfogalmazódik bennünk a kérdés, mit is tudhatnak ők a mi világunkról.

Az emberi elme megismerő rendszere mindig is a klasszikus filozófia alapvetéseitől kezdve a tudományos megközelítések központi kérdése volt. Ugyanakkor e rendszer bámulatatos kibontakozása, a megismerés fejlődése a pszichológia megalapozásával vált kutatási területté. A pszichológia sajátos tudomány, hiszen naiv változatát mindenki gyakorolja. Ezért különösen fontos, hogy előrehaladásáról, új eredményeiről a szélesebb közönség is tudomást szerezzen. A fejlődés menetének, variabilitásának, tipikustól való eltérésének leírása önmagában hozzájárul az emberi viselkedés megértéséhez, ám éppen a naiv ismeretek és a tudományos ismeretek kölcsönhatásából született meg az az igény, hogy maga a fejlődés mozgatórugói, alapvető mechanizmusainak megértése váljon a kutatás és elméletal-

kotás tárgyává a célból, hogy a már kibontakozott megismerő rendszer építőköveit, elemeit közelebbről láthassuk. A fejlődés útjának megértése ablakot nyithat az emberi nemre specifikus képességek azonosítására, leírására. Így jobban beláthatjuk magát a viselkedésszervezés egészét (Piaget, 1962; Karmiloff-Smith, 1995; Pléh, 2010).

A megismerés fejlődésének egyik visszatérő kérdése: mi az a tudás, képesség, amely a biológiai örökségünk része, s mi pedig az, ami a környezet támogató jelenlétének és az ennek hatására gyűlő egyéni tapasztalatnak a hozadéka. E mély vita kapcsán ma már elfogadott, hogy az ismeretek mindkét forrása szükséges a tudás kiépítéséhez. Ez azt jelenti, hogy a tanulást előnyben részesítő nézetek is elismerik, hogy feltételezni szükséges velünk született elemi tanulórendszereket, melyek elsősorban a környezetben előforduló információ hatékony kiválasztására, szűrésére szolgálnak. A nyitott kérdés a jelenleg uralkodó, a megismerés fejlődésére vonatkozó modellekben az, hogy mennyire gazdag, tartalmakkal felszerelt vagy sem az előfészített megismerő rendszer (Karmiloff-Smith, 1995; Spelke, 2000; Carey, 2011).

A kurrens fejlődépszichológiai kutatások célja, hogy a legutóbbi évtizedek modern módszertani vívmányai segítségével finomítsa, újraértelmezze és közérthetően bemutassa, milyen területeken feltételezhetünk már alapvető ismereteket és különleges tanulási mechanizmusokat a legkisebbeknél. Ebben a tematikus gyűjteményben a terület hazai, nemzetközileg elismert kutatóműhelyei nyújtanak összefoglalót az általuk végzett kísérleti munkákról, melyek a megismerés különböző alapterületein mutatják be, hogy milyen információkat gyűjt a fejlődő, felfedező gyermek.

Az első tanulmány – Kelemen Alexandra és szerzőtársai munkája – áttekintést nyújt az elmúlt évtizedek módszertani fejlődéséről és az eszköztárról, amely lehetővé teszi a még nem beszélő gyermekek gondolkodási, következtetési rendszerének vizsgálatát. A második tanulmányban Tauzin Tibor a legkisebbek társas világban való eligazodását s ennek megismerési feltételeit mutatja be. A harmadik tanulmány – Winkler István és szerzőtársai írása – összefoglalja, milyen tanulási mechanizmus segíti a bonyolult nyelvi képesség gyors és hatékony elsajátítását. Végül a negyedik tanulmányban Kispál Anna és szerzőtársai feltárják, hogy már a legkisebbek is csiszolt logikai következtetésekre képesek. A tanulmányok együttesen jól illusztrálják, hogy különleges tanulási és következtetési módok segítik a gazdag környezetből származó releváns információ azonosítását, és támogatják a gyűjtött információ alapján következtetések levonását, már a legkorábbi időszaktól kezdődően.

IRODALOM

- Carey, Susan (2011): The Origin of Concepts: A Precis. *Behavioral and Brain Sciences*, 34, 3, 113–124.; discussion 124–162. DOI: 10.1017/S0140525X10000919, https://www.researchgate.net/publication/51222060_Precis_of_The_Origin_of_Concepts
- Karmiloff-Smith, Anett (1995): *Beyond Modularity: A Developmental Perspective on Cognitive Science*. The MIT Press
- Piaget, Jean (1962): *Play, Dreams and Imitation in Childhood*. London: Routledge & Kegan Paul
- Pléh Csaba (2010): *A lélektan története. (Osiris tankönyvek)* Budapest: Osiris Kiadó. https://www.researchgate.net/publication/313656494_A_lelektan_tortenete_Bp_Osiris_2010
- Spelke, Elisabeth (2000): Core Knowledge. *American Psychologist*, 55, 11, 1233–1243. DOI: 10.1037/0003-066X.55.11.1233